

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ อภิตถเรถ, ปุณณิ, สัคโค, จิรพปวาสิ, อทโธ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร ฯ

๑. คำต่อไปนี้ คือ

อภิตถเรถ ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๓ ใน ต วรค คือ ท จะซ้อนหน้า พยัญชนะที่ ๒ ไม่ได้ เพราะไม่เป็นไปตามหลักการซ้อนพยัญชนะสังโยคที่ว่า พยัญชนะวรรคทั้งหลาย พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้

ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **อภิตถเรถ** เพราะพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้

ปุณณิ ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๕ ใน จ วรค คือ ณ จะซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๕ ใน ฎ วรค ไม่ได้ เพราะต่างวรรคกัน ไม่เป็นไปตามหลักการซ้อนพยัญชนะสังโยคที่ว่า พยัญชนะที่ ๕ สุดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้นเสียแต่ ง ซึ่งเป็นตัวสะกดอย่างเดียว มิได้มีสำเนียงภาษาบาลี ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **ปุณณิ** เพราะ ณ อยู่หลัง จึงต้องซ้อน ณ ได้ หรือแก้เป็น **ปุณณิ** เพราะ ณ เป็นตัวสังโยค ตัวตามจึงต้องเป็น ณ

สัคโค ประกอบสังโยคผิด เพราะไม่แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ในเมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง

ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **สจคโค** เพราะ ค อยู่หลัง จึงต้องเอาเทสนิคคหิตเป็น ง

จิรพปวาสิ ประกอบสังโยคผิด เพราะถ้าพยัญชนะวรรคอยู่หลัง ให้เอาเทสนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **จิรมปวาสิ** เพราะ ป อยู่หลัง จึงต้องเอาเทสนิคคหิตเป็น ม หรือแก้เป็น **จิรปวาสิ** เพราะ ป เป็นพยัญชนะที่ ๑ ตัวสังโยคต้องเป็นพยัญชนะที่ ๑ คือ ป เท่านั้น

อทโธ ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะต่างวรรคซ้อนหน้ากันไม่ได้ ประกอบสังโยคถูกแก้เป็น **อทโธ** เพราะพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ ฯ

๒. อาเทศสนธิกริโยปกรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ

คำว่า สเจ + อยฺ, อยฺตุตฺ + เต, ปุรติ + เอว เมื่อประกอบสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร ฯ

๒. อาเทศสนธิกริโยปกรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ

อาเทศสระสนธิ หมายถึง การแปลงสระเป็นพยัญชนะ ตัวอย่าง เช่น ปฏิสนธิจารวุตติ-อสฺส เป็น ปฏิสนธิจารวุตยฺสส

อาเทศพยัญชนะสนธิ หมายถึง การแปลงพยัญชนะเป็นพยัญชนะ ตัวอย่าง เช่น อิติ-เอวํ เป็น อิจฺเจวํ

ส่วนอาเทศนิคคหิตสนธิ หมายถึง การแปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะ ตัวอย่าง เช่น ฌมมฺ-จเร เป็น ฌมฺมญฺจเร ฯ

สเจ + อยฺ เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างไร คือ สจายฺ, สเจยฺ, สเจอยฺ

อยฺตุตฺ + เต เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างไร คือ อยฺตุตฺนฺเต, อยฺตุตฺเต

ปุรติ + เอว เมื่อประกอบสนธิแล้วได้รูปเป็นอย่างไร คือ ปุรติเยว, ปุรเตว, ปุรติเอว, ปุรจฺเจว, ปุรติเรว ฯ

๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ เพราะเหตุไร จึงเรียกว่าอัพยยศัพท์ ฯ

๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ

อุปสัค สำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม มีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ

ส่วน**นิบาต**นั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาการขณะ กาล เป็นต้น

เพราะเป็นศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปให้เป็นต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้คงรูปอยู่อย่างเดียว จึงเรียกว่า อัพยยศัพท์ ฯ

๔. กริยาอาชยาต และ กริยาภิตกฺ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ จงแจก พุธฺ ชาติฺ (ในความตรัสรู้) ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสพทมาตุ ฯ

๔. **กริยาอาชยาต** ประกอบด้วยเครื่องปรุง ๘ อย่าง คือ วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ ชาติฺ วาจก ปัจจยฺ ส่วน**กริยาภิตกฺ** ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ วิภัติ วจนะ กาล ชาติฺ วาจก ปัจจยฺ เหมือนอาชยาต ต่างแต่ไม่มี บท และ บุรุษ เท่านั้น ฯ

แจก พุธฺ ชาติฺ (ในความตรัสรู้) ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสพท ดังนี้

สมาหารวันทวสมาส นิยมนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ทำนย่อเข้าเป็นบทเดียวกันและเป็นบทประธานทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนํ สมถะด้วย วิปัสสนา ด้วย ชื่อสมถะและวิปัสสนา

ส่วน**อัพยยีภาวสมาส** นิยมอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และใช้เป็นบทประธานแห่งบทหลัง ตัวอย่างเช่น นครสุส สมิปิ อุปนคริ ที่ใกล้เคียง แห่งเมือง ชื่อใกล้เมือง ฯ

อกุสลกมฺมกรณิ เป็น**ฉัญฐิตูปริสสมาส** มี น บุพพบท กัมมธารยสมาส วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

- น บุพ. กัม. วิ. น กุสลํ อกุสลํ
 วิ. บุพ. กัม. วิ. อกุสลํ กมฺมํ อกุสลกมฺมํ
 หรือ วิ. อกุสลณฺจ ตํ กมฺมณฺจาทิ อกุสลกมฺมํ
 ฉ. ตป. วิ. อกุสลกมฺมสฺส กรณิ อกุสลกมฺมกรณิ ฯ

๗. ตทสฺสํตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ **ชานปทา (ภิกฺขุ), พลวา (ปุริโส), เวสารชฺช** ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตทิตฺตไทน ฯ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ตทสฺสํตถิตฺตทิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว ฯ คือ **วี ส สี อิก อี ร วนฺตฺ มนฺตฺ ณ** ฯ

- ชานปทา (ภิกฺขุ)** ลง **ณ** ปัจจัย ในราคาทิตฺตทิตฺต ฯ
 วิ. ชนปเท วสนฺตฺติ ชานปทา (ภิกฺขุ) ฯ
พลวา (ปุริโส) ลง **วนฺตฺ** ปัจจัย ในตทสฺสํตถิตฺตทิตฺต ฯ
 วิ. พลํ อสฺส อตถิตฺติ พลวา (ปุริโส) ฯ
เวสารชฺช ลง **ณฺย** ปัจจัย ในภาวตฺตทิตฺต ฯ
 วิ. วิสารถสฺส ภาโว เวสารชฺช ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง